

VAN-E KAPCSOLAT A NEMZETI AZONOSULÁS ERŐSSÉGE ÉS A NEMZETI SZIMBÓLUMOK ISMERETE KÖZÖTT? – 1–6. OSZTÁLYOS TANULÓK NEMZETI IDENTITÁSÁNAK VIZSGÁLATA

T-13

Dancs Katinka

SZTE Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: társadalomismereti tudás; állampolgári kompetencia; tudásszintmérés

A Nemzeti alaptanterv a fejlesztési célok között említi a nemzeti öntudat és a hazafias nevelés megvalósítását, a tanulók nemzeti identitásának fejlesztését. A tantervi célkitűzések ellenére kevés információval rendelkezünk arról, milyen jellemzői vannak a tanulók nemzeti identitásának, nem ismerjük az iskolai munka hatását az azonosságtudat fejlődésére. A nemzeti identitással foglalkozó kutatások elsősorban az affektív elemekre fókuszálnak, azt vizsgálják, hogy a nemzeti identitás milyen fontos a tanulók számára (Clay & Barrett, 2011; Lam & Corson, 2013; Oppenheimer, 2011). A nemzeti identitás kognitív elemei közé tartoznak a nemzeti szimbólumokkal kapcsolatos ismeretek. A tanulók társadalomismereti tudását vizsgáló hazai kutatások eddig érintőlegesen vizsgálták a diákok tudásszintjét a nemzeti szimbólumokkal kapcsolatban (pl. Kinyó, 2015), nem született olyan teszt, ami kifejezetten ebből a szempontból értékelné a tanulók tudását. Kutatásunk részeként tudásszintmérő teszteket készítettünk, melyek célja a nemzeti szimbólumokkal kapcsolatos tudásszint jellemzése volt. Három – 29, 33 és 38 itemből álló – tesztet dolgoztunk ki 1–2., 3–4. és 5–6. osztályosok számára. Kutatásunk további célja volt, hogy az adaptált, öt állításból álló Strength of Identification Scale (Barrett, 2007) segítségével mérjük, hogyan alakul a nemzeti identitással való azonosulás erőssége. 2017 májusában és júniusában összesen 1711 tanuló töltötte ki a teszteket és a kérdőívet az eDia platform (Molnár & Csapó, 2013) segítségével. A tesztváltozatok működése minden részmintán elfogadható (Cronbach- $\alpha_{1-2.}=0,75$, Cronbach- $\alpha_{3-4.}=0,77$, Cronbach- $\alpha_{5-6.}=0,85$), ugyanakkor van lehetőség a tesztek továbbfejlesztésére. Megvizsgáltuk, hogy a teszteredmények miként függnek össze a nemzeti identitással kapcsolatos kijelentésekkel: az 1–2. évfolyamon közepesen erős ($r=0,45$, $p<0,001$), míg a többi tanuló esetében gyenge kapcsolat áll fenn a változók között ($r_{3-4.}=0,18$, $p<0,001$; $r_{5-6.}=0,11$, $p=0,004$). Feltételezésünk szerint az általános iskola elején a tanulók nemzeti szimbólumokkal kapcsolatos tudásszintjében mutatkozó különbségek a családi háttérrel magyarázhatók. Valószínűnek tartjuk, hogy a nemzeti kultúrával élénkebben foglalkozó családok gyermekei több nemzeti szimbólumot ismernek. A többi évfolyamon inkább az iskolai teljesítmény lehet az a változó, ami magyarázza a tanulók tudásszintjét, nem a nemzeti identitással kapcsolatos viszonyulások. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a tanulók nemzeti kultúrával, szimbólumokkal kapcsolatos tudásszintje az iskolába lépést megelőzően kapcsolódhat össze a nemzeti identitás affektív elemeivel, és idővel függetlenedik azoktól. Az idősebb tanulók nemzeti szimbólumokkal kapcsolatos ismeretei szinte elhanyagolható mértékben függnek össze az azonosságtudat jellemzőivel, ami fontos eredmény lehet az iskolai gyakorlat számára.